РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.и.н. Щелиян Д. Щерионов

по конкурса за заемане на академична длъжност *доцент*

в област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.2. История и археология и научна специалност История и култура на Балканите през XV - XVII век), обявен от Софийския университет "Св. Климент Охридски" (Държавен вестник, бр. 5 от 17.01.2025 г.)

В обявения конкурс за заемане на академичната длъжност *доцент* за нуждите на ЦСВП „Проф. Иван Дуйчев" към СУ „Св. Климент Охридски" участва само един кандидат – гл. ас. д-р Светозар Симеонов Ангелов.

От 2000 г. *научното и професионалното развитие* на Светозар Ангелов е свързано с ЦСВП „Проф. Иван Дуйчев" към СУ „Св. Климент Охридски", като основните му интереси са в областта на изкуствознанието, църковната история и епиграфика. Трудът му за придобиване на образователната и научна степен „доктор" е посветен на консерватизма и иновациите в монументалната живопис от Западна България през XVI в. (Софийско и Кюстендилско). В него, посредством проучването на паметниците на стенната живопис от Софийско и Кюстендилско през XVI в., Ангелов очертава основните направления в изкуството и репертоара на паметниците по това време в региона, разкривайки спецификите на културно-историческото му развитие.

Научните публикации на гл. ас. Ангелов, които не повтарят представените по процедурата за придобиване на образователната и научна степен „доктор", са двадесет и пет – една монография, една глава от книга и двадесет и три студии и статии. Основна част от тях са самостоятелни (шест са в съавторство), като две са в издания, реферирани в международните бази данни.

За придобиване на академичната длъжност „доцент" Светозар Ангелов е *представил основен хабилитационен труд* „Кюстендил като духовен християнски център през вековете. Митрополитският храм „Успение Богородично". С., 2025, 198 с., който

представлява естествено продължение на досегашната му изследователска работа върху проблематиката. Като изключим няколкото автори, които маркират най-общо поставения в монографията проблем или разглеждат отделни аспекти от него, в родната историография не е отделено подобаващо внимание на неговото проучване. Така че трудът е *първото детайлно изследване, посветено на Кюстендил като духовен християнски център през вековете и митрополитския му храм „Успение Богородично“.*

Следвайки наложения концептуален модел, авторът определя като *основна цел* на своя труд *разкриването на историята на град Кюстендил като духовен, християнски център през вековете и цялостно изследване на митрополитския храм „Успение Богородично“.* За реализацията на тази цел гл. ас. Ангелов 1) обобщава наличната информация от историческите и археологическите сведения, представящи значението на Кюстендил в църковно отношение; 2) изработва списък с предстоятелите на Кюстендилската епархия от раннохристиянската епоха до закриването на митрополията в края на XIX в; 3) изяснява историята, развитието и строителните периоди на храм „Успение Богородично“ чрез привеждане на нови сведения; 4) преглежда и анализира особеностите в интериора на църквата – иконостаси, икони, стенописи; 5) представя най-ценните старопечатни книги, запазени в църковната библиотека. Всяка една от тези дейности се превръща в конкретна *задача* на труда.

При формулирането на основната цел на прочуването и задачите, които трябва да се изпълнят при нейната реализация, Светозар Ангелов се базира върху *постиженията в конкретната научна област*. Впечатляват задълбочените познания на гл. ас. Ангелов върху нашата и чуждоезичната литература, интерпретираща проблема. Прегледът на систематизираните и представени от автора изследователски текстове по този въпрос позволяват констатацията, че разглежданият труд е самостоятелна работа на Светозар Ангелов.

Изворовата база на проучването представлява симбиоза между обективно интерпретиран и критически анализиран археологически, епиграфски и повествователен материал и разкрива стремежа на гл. ас. Ангелов за максимална представителност на наличните по изследваната проблематика данни. Използването на разнообразните видове извори, които взаимно се допълват и коригират, гарантира необходимата обективност на осъществяваните от автора съждения.

Детайлната представа за *методологията*, прилагана при такъв тип изследвания, позволява на С. Ангелов да избере най-удачния за изпълнението на идеите си подход – интердисциплинарния. Този подход, създаващ условия за съчетаването на разнородни *методи*, в случая на специфични изкуствоведски и исторически, позволява както да се придобие външна представа за изследваните процеси, така и да се достигне до техните скрити на пръв поглед вътрешни измерения. Трябва да се подчертае и умението на автора да открива и използва оптималните *методики* за прилагането на съответните методи и сполучливо да модифицира тези, при които това е необходимо.

Подбраната *структура на труда* – увод, изложение в три обособени части и заключение, следващи логична тематична последователност, приложения и библиография, с общ обем от 198 страници, съответства на специфичното съдържание на работата.

Изключително богат, *приложеният към текста илюстративен материал* – схеми и фотографии на икони, църковна утвар и старопечатни книги, допълва очертаната картина и подпомага възприемането на разглеждания процес.

Научният апарат е оформен според утвърдената книжовна норма, а списъкът на използваната литература е респектиращо обстоятелствен.

Обобщаването на прегледа на представения хабилитационен труд, както и на останалите публикации, с които гл. ас. Ангелов участва в конкурса, позволява констатацията, че те съдържат редица **приноси**, които могат да бъдат обособени в следните основни групи:

Първата група приноси е свързана с *теоретическата обосновка* на поставената проблематика. Впечатлява изключителната прецизност и дълбочината на познанията, които демонстрира С. Ангелов при обосновката на ползваните в работата термини и при прегледа на специфичните за изследвания процес ръкописни и печатни материали. Тяхното обобщено представяне може да се превърне както в международен мащаб, така и на регионално ниво, в надеждна основа за всяко едно изследване, посветено на този тип проблематика.

Втората група приноси има подчертан *методологичен аспект*. Синтезирани са съществуващите в международното пространство добри практики за изследвания в областта на изкуствознанието, църковната история и епиграфиката и са адаптирани към

съществуващите в страната условия. Като първо цялостно изследване в конкретното тематично направление, трудът на гл. ас. Ангелов поставя основите за изграждането на методологичния модел на този тип проучвания в родната научна библиография.

Третата група приноси са *научноизследователски.* Те могат да се диференцират в трите фундаментални области, към които е ориентирана изследователската активност на автора.

Първата касае *църковната история*. По отношение на тази област с монографията си той: 1) поставя началото в комплексното изследване на един град (в случая Кюстендил) като духовен християнски център през вековете; и 2) формулира основна част от все още неразработените проблеми в конкретното научно направление, чието детайлно изследване предстои.

Върху проблемите, отнасящи се до този тип проблематика, са посветени и част от публикациите, които С. Ангелов е представил пред научната общественост (№ 2, 5, 6 8, 12, 117, 21-24 от приложения списък на публикациите). В тях се разработват методологични проблеми, свързани с изследването на разглеждания процес; въздействието на различни фактори върху неговата динамика; използваният инструментариум за осъществяването му; неговите национални и международни измерения и пр. Тези материали са публикувани и приети за печат в национални и международни издания.

Вторият тематичен кръг в научната дейност на гл. ас. Ангелов е свързан с проучвания, ориентирани в областта на *изкуствознанието*. Към това изследователско направление се отнася съществена част от публикациите му (№ 9-12, 14-16, 18-20 от приложения списък на публикациите). Тези изследвания са посветени на разкриване особеностите на стенописната украса, установяване въздействието на различни фактори върху стенописната идейна програма, определяне мястото на иконографския материал в българската възрожденска култура и пр. Постигнатите при осъществяването на тези изследвания емпирични, аналитични и методологични резултати допълват общата представа върху една друга група недостатъчно проучвани в историографията ни проблеми – тези, свързани с късносредновековната и възрожденската стенопис и иконография. Обстоятелство, което превръща гл. ас. Ангелов в един от водещите специалисти в това научноизследователско направление.

Третата тематична област, в която насочва усилията си С. Ангелов, е епиграфиката. В посветените на нея няколко материала (№ 3, 4, 7 и 13 от приложения списък на публикациите) авторът представя пред аудиторията изследвания най-вече на непубликувани или малко известни на нашата и международната общественост надписи от периода XV – XVII в. Тук Ангелов разкрива своите виждания по отношение на мястото им в монументалната живопис на Балканите по това време, опитвайки се да канонизира ширещите се в обществото пространство разностранни концепции по този въпрос.

Обобщавайки публикационната дейност на гл. ас. д-р Светозар Ангелов, мога да заявя, че неговата монография, глава от книга, студии и статии, създадени с ерудиция, по обем и качество напълно отговарят на изискванията на ЗРАСРБ за участие в конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент".

Тази констатация се потвърждава и от резултатите, които той е постигнал в *другите видове научноизследователска дейност*.

След 2009 г. С. Ангелов участва с *доклади* в шест национални, две национални с международно участие и три международни конференции. Обемащи целия диапазон от научни области, в които се осъществяват неговите изследвания, презентираните материали спомагат както за популяризиране на този специфичен тип знания сред всички наши изследователи, така и за представянето им пред международната научна общественост.

Гл. ас. Ангелов е участник в работните екипи на осем научно-изследователски *проекта*. Те са свързани с проучването на времевите и географските параметрите на българското духовно пространство, неговите църковноисторически, социални и етнокултурни специфики; с изворознанието и дигитализацията на различни видове исторически извори; с методология и очертаване на методи за проучване, систематизиране и презентиране на културноисторическото наследство на Балканите и пр. Постигнатите в резултат на работата по тези проекти успехи свидетелстват за изключителната отговорност на С. Ангелов, за неговата рутина и упоритост при реализацията на задачите, които си поставя.

Публикациите на С. Ангелов са *цитирани* в два материала, публикувани в реферирани издания, в десет монографии и колективни труда и в десет материала, отпечатани в нереферирани списания с научно рецензиране, което е ново потвърждение за общополезността на неговата научноизследователска дейност.

Всичко това позволява да се заяви, че С. Ангелов се утвърждава като един от основните специалисти в научните области, обект на непосредствените му академични занимания.

Гл. ас. С. Ангелов осъществява и активна *преподавателска дейност*. През последните пет години той води лекции, семинари и специализирани курсове в бакалавърските (2 курса) и магистърските (3 курса) програми на Историческия и Геолого-географския факултети към СУ „Св. Климент Охридски". В тематично отношение те се отнасят до: История на Византия, Изкуството на Византия и монументалната живопис в България от IV до XIV в., Текст и образ в стенната живопис от Средновековна България и История на изкуството. Гл. ас. д-р Светозар Ангелов участва активно в създаването на нови учебни планове и актуализацията на съществуващите, а също така и в осъвременяването на материалната база на ЦСВП към СУ „Св. Климент Охридски". Мога убедено да заявя, че преподавателската дейност на кандидата напълно отговаря на научната специалност на конкурса. Същевременно искам да подчертая, че гл. ас. д-р Светозар Ангелов се утвърждава сред колегите и студентите като преподавател с опит и авторитет – едно от основните изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент".

Впечатляваща е и активната *експозиционна дейност* на гл. ас. С. Ангелов. Той участва в подготовката на пет изложби (три национални и две международни), които освен в различни градове на страната ни, са експонирани в Париж, Милано, Венеция, Братислава, Загреб и Букурещ. Представящи основно съхранените у нас шедьоври на църковното изкуство, те позволяват превръщането им в достояние на широката общественост, както у нас, така и в чужбина. Обстоятелство, което подчертава активната роля на Ангелов за популяризирането на културното ни наследство.

Научната продукция, преподавателската дейност, експозиционната му активност и професионалните качества на гл. ас. Светозар Ангелов съответстват изцяло на утвърдените от Закона и наложените в научното пространство критерии за заемането на академичната длъжност „доцент". В качеството си на член на Научното жури по настоящата процедура заявявам, че аз убедено ще гласувам с **„ДА"** за присъждане на гл. ас. д-р Светозар Симеонов Ангелов на академичното звание „доцент" в област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.2. История и археология и научна специалност История и култура на Балканите през XV – XVII век. Препоръчвам на

членовете на Факултетния съвет на Историческия факултет към Софийския университет „Св. Климент Охридски“ също ДА ОДОБРЯТ неговата кандидатура за заемане на обявената с настоящия конкурс длъжност.

22.04.2025 г.

гр. София /Проф. д.и.н. Щелиян Д. Щерионов/